

ЧАРНА ДРАГОВИЋ

Група аутора

ЗЛАТОУСТИ ПРОПОВЕДНИК ВАСКРСЛОГ ХРИСТА СВЕТИ ВЛАДИКА НИКОЛАЈ У СЕЋАЊИМА САВРЕМЕНИКА

Духовни луг, Крагујевац 2003.

Пред читаоцем је књига успомена на владика Николаја Велимировића (1880-1956), коју су приредили Владимир Димитријевић и Горан Вељковић. Аутори присутних текстова су људи различитих животних опредељења и друштвених улога, времена у коме је живео и делао владика Николај. Они су били његови савременици, те су на основу личних познанстава са њим дали своја виђења о делу и раду владике Николаја. Та виђења су дата у виду мемоарских и дневничких записа, што по природи ствари казује да је присутан другоразредни историјски извор.

Аутори су: Милан Јовановић Стоимировић, познати предратни новинар, оснивач и уредник листа „Вардар”, који се са Николајем сретао док је овај био охридско-битољски епископ. Као многи предратни српски интелектуалци, Стоимировић је био популарник, али је без присутне скепсе приступио владици Николају. Данило Букуревић, архимандрит по чину, а монах по опредељењу, писао је о спољнополитичкој улози владике Николаја за

време I светског рата. Никон Лазаревић, архимандрит и старшина манастира Каленић, омиљеног пребивалишта краља Александра I Карађорђевића, у једном делу мемоара (још необјављених) спомиње владика Николаја. Радослав Петровић, свештеник, прота, био је са владиком Николајем на Охриду. Миливоје М. Јовановић, писао је о монаху Калисти, који је искушенички позив ревновао код владике Николаја. Ана (Нада) Ацић, монахиња и игуманија манастира Враћевшница, била је главна помоћница владике Николаја у Богдају, дечијем хранилишту у Битољу (по узору на ово хранилиште, настаће и многа друга у жичкој епархији), те је у складу са датом јој улогом, водила дневник рада у хранилишту. Миливоје Маричић, свештеник, прота у парохији Јелен-До од 1930. године, писао је о обнављачкој делатности владике Николаја у овчарско-кабларској клисури. Јован Радосављевић, архимандрит, неуморни сведок и летописац српског монашког живота у XX веку, пише своје виђење о животу владике Николаја. Хаџи Недељко Кангрга пише о беседничком дару и моћи владике Николаја. Архимандрит Данило, некадашњи старшина фрушкогорског манастира Велика Ремета, прича о чудесним знамењима владике Николаја.

„Златоусту проповедник васкрслог Христа”, у пар речи осликан и окарактерисан живот владике Николаја. Књига је издата поводом 125-годишњице рођења владике Николаја, жичког и охридског, са одобрењем владике Атанасија Јевтића и владике Јована Младеновића. На насловној страни корица приказан је владика Николај из 1934. године, фотографија М. Шимића. На унутрашњим страницама корица је фотографија в. Николаја на којој сече славски колач. На трећој страни је икона в. Николаја, рад иконописне радионице манастира Соколица. На полеђини корица књиге је икона в. Николаја, живописана поводом преноса његових моштију из Америке у Србију. На 277 страна исписан је текст различитих аутора. Милан Јовановић Стоимировић: „Николај Велимировић (1880-1956)”, приказује га као великог интелектуалца, завидног природног ауторитета. Кроз своје писање даје нам сазнање какви су били услови у српској цркви пре II светског рата; говори о конкордатској кризи; улози ондашњих политичара, владика и краља Александра I Карађорђевића у њој, а поврх свега како је Николај делао у таквим околностима. Износи своје велико

жаљење што српски народ своје великане не препозна онда када су они животом присутни међу њима, него их уздиже тек тада када их је неки странац предухитрио у томе. Данило Букуревић: „*Николај Велимировић у Америци*”, говори о његовој улози током I светског рата, када је међу енглезима и американцима вршио дипломатску мисију, сведочећи о подвизима и страдањима Срба у рату и тиме рушио негативну пропаганду о Србији, коју је стварало аустријско царство. Због те улоге, енглеске дипломате су га назвале „трећом српском армијом”. Никон Лазаревић: „*Мемоари*”, у неколико одломака говори о односу Николаја и краља Александра; о његовом учешћу у ратовима од 1912. до 1918. године; хиротонисању Николаја за владику; о његовим путовањима у Америку и Енглеску и судбини у рату од 1941. до 1945. Радослав Петковић: „*Још један сведок о генију*”, пише о доласку Николаја на функцију битољско-охридског епископа и његовом умном раду. Миливоје М. Јовановић: „*Монах Калист*”, износи занимљиву причу о искушеничким данима Добривоја (монах Калист), који је у младости био комита, много пута рањен и одликован за храброст, који се учио код човека који је скоро месец дана могао да не једе и не спава, пребивајући у непрекидној молитви. Ана Ацић: „*Богдај*”, кроз дневничко писање велича хуману и хришћанску улогу в. Николаја приликом његовог залагања и отварања дечијег хранилишта Богдај, у Битољу. Приказује његову велику љубав ка деци и његове васпитне методе, које је примењивао у њиховом присуству. Миливоје Маричић: „*Моје живе успомене на владику Николаја*”, сећа се улоге Николаја приликом обнове овчарско-кабларских манастира. Јован Радосављевић: „*Живот и страдања Жиче и Студенице под окупатором (1938-1945)*”, сведочи о в. Николају у жичком периоду. У те дане, Јован је био искушеник Милисав из Лелића, који је у свом сећању понео успомене које одишу занимљивошћу. Недељко Кангрга: „*Сећања на владику Николаја*”, пише о беседничком дару и моћи в. Николаја и колико је то утицало на његову младост. Архимандрит Данило: „*Казивања о чудесним знамењима у животу владике Николаја*”, даје неколико примера из Николајевог живота који се односе на његову додирност са људима. Хођајући кроз редове слова ове књиге, његови савременици су нам својим очима гледајући га и слушајући, приказали ко је био Николај и која су то дела остала иза њега, ко-

ја га и до дана данашњег држе присутним не само у српском народу већ и у земљама далеко од наших граница.

Ко је данас владика Николај Велимировић? Кроз блиску нам прошлост, много је он епитета понео на својим плећима, од борца за српска права до издајника свог рода. Неминовно је да је од своје младости показивао стремљења ка спознаји природе бића и ствари које га окружују. Природну интелигенцију надоградио је стеченим образовањем, како у земљи тако и у иностранству, стекавши два доктората и многа друга научна признања. Највише га је интересовала филозофија живота, којој је прилазио кроз Бога и религију. Многа, велика дела је оставио за собом о којима се није смело говорити након II светског рата, јер је био проглашен народним издајником и био му је забрањен повратак у земљу, те је своје последње године провео у Америци где је и умро 1956. године. Био је осуђен као сарадник окупатора и религиозни фанатик, мрачњак или српски Распућин. Међутим када је послератна политика залазила у свој сутон, крајем 80-тих, почетком 90-тих година XX века, када је дошло до распадања СФРЈ, на светлост дана израњају и скрећу пажњу човеку данашњице дела в. Николаја. Сама та дела су почела говорити уместо њега о томе ко је он. Почело се јавно говорити и полемисати о његовој бити. Тако и прикупљени искази аутора ове књиге казују о њему, као човеку данашњице. Скупљени искази у једну књигу представљају важност, јер нас писци уводе у живот једне интригантне личности, која се може сврстати у велике књижевнике, црквене достојанственике, борце за националну ствар, а ако би се вратили пар година у назад, добили би сасвим другу слику о њему као човеку. Читајући редове ове књиге, стварамо слику његовог живота, али добијамо и слику живота тадашњих људи. Стичемо сазнања о политичким приликама, у којима је в. Николај био савременик; сазнајемо положај православне цркве у оном времену и како је живео ондашњи грађанин, а како сељак. То је предност дневничких и мемоарских писаних извора. Мемоарски записи бележе неке догађаје после извесног протеклог времена. Аутор накнадно реконструира неки виђени догађај, дочарава ситуацију и зна његов крај. То јесте предност, али мора постојати доза опрезности приликом читања такве литературе, јер аутор кроз писање, често истиче свој Его и такви записи настају 30 до 40 година након неког догађаја,

те многе ствари из прошлости падају у заборав. Исти је случај и са дневничким записима, једина је предност што они настају у тренутку неког догађаја или непосредно после догађаја. Мана је што се не зна исход догађаја, а аутор је под дозом присутног субјективизма. У сваком случају овакви историјски извори јесу потребни историјској науци, али са њима треба бити опрезан и ка њима скептичан, како наука не би изгубила на својој бити и висини значаја и дате јој улоге.